

Силабус
навчальної дисципліни
Хронотоп пригодницького твору
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма	«Середня освіта (Українська мова та література)»
Спеціальність	014 Середня освіта (Українська мова та література)
Галузь знань	01 Освіта
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач	Ольга НОВИК

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3 / 90	12	12	66	залік

Семестр: (6 семестр)

Мова навчання: українська

Ключові слова: українська література, хронотоп, час, простір

Метою викладання навчальної дисципліни «Еволюція жанру роману» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти є засвоєння студентами поняття жанру роману та його модифікацій, ознайомлення студентів з основними тенденціями трансформації жанру роману, специфіку його розвитку та своєрідність авторських художніх стилів.

Основним завданням вивчення дисципліни є розкрити загальні закономірності розвитку жанру роману; використовуючи знання студентів з основ теорії літератури, на конкретному матеріалі показувати хвилеподібність змінюваність напрямів, течій, стилів у мистецтві і як це вплинуло на роман. Окрім цього потрібно з'ясувати особливості творчої індивідуальності визначних письменників, їх внесок у розвиток жанру роману, домогтися розуміння особливостей жанру., а саме: співіснування різних творчих методів та напрямів в українській літературі, в лекційному курсі, на практичних заняттях всебічно розглядати твори, передбачені програмою загальноосвітньої школи; домогтися високого рівня оволодіння методикою аналізу художнього твору, глибокого проникнення в його жанрову та образну систему..

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати:**

- 1) Основні риси жанру роману, тексти художньої літератури, передбачені програмою;
- 2) Трансформацію жанру в літературі XIX - XX ст.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти:**

- 1) працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі;
- 2) володіти різними видами аналізу художнього твору, визначати його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури;
- 3) володіти навичками атрибуції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі за їх сутнісними характеристиками.
- 4) порівнювати літературні факти, явища, визначати їхні подібності й відмінності.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК 1	Здатність діяти відповідально й свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського
-------------	---

ЗК 2	суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).
ПК 1.5	Здатність до особистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціально компетентність).
ПК 2.1	Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці викладання української літератури.
ПК 2.1	Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей, української літератури.
ПК 2.5	Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів засобами української літератури.
ПК 2.6	Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах українською мовою, володіти методикою розвитку мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.
ПК 2.7	
ПК 2.8	
ПК 2.9	Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.
ПРЗ 5.1	Провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіка його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.
ПРЗ 12.1	Використовувати мовний, мовленнєвий та культурний досвід учнів, які належать до національних меншин України, у процесі здобуття ними освіти.
ПРЗ 12.2	Формувати в учнів здатність до взаєморозуміння, міжособистісної взаємодії засобами активної та пасивної комунікації.
ПРЗ 12.3	Формувати в учнів уявлення про освітню галузь/навчальний предмет (інтегрований курс) на основі сучасних наукових досягнень.
ПРУ 2.3	Застосовувати сучасні методики й технології моделювання змісту навчання учнів української літератури.
ПРУ 2.5	Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів (інтегрованих курсів) під час підготовки та проведення навчальних занять.
ПРУ 2.6	Формувати в учнів розуміння природних зв'язків різних процесів, уміння розв'язувати практичні завдання, що вимагають синтезу знань із різних освітніх галузей; розвивати в учнів системне мислення.
ПРУ 2.10	Формувати в учнів уміння аналізувати, обґрунтовувати, доводити власну думку, ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти й здогади, узагальнювати інформацію.
ПРУ 2.11	Застосовувати технології розвитку в учнів критичного мислення для розуміння себе, своїх цінностей і потреб, здатності до осмислення власних рішень і їх наслідків, навичок рефлексії.
ПРУ 2.12	Розвивати в учнів здатність протистояти інформаційному тиску, усвідомлювати маніпуляції.
ПРУ 2.13	Оцінювати результати навчання учнів української літератури й здійснювати їх моніторинг на засадах компетентнісного підходу.
ПРУ 2.14	Формувати ціннісні ставлення в учнів у процесі їхнього навчання, виховання й розвитку.
ПРУ 2.15	Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.
ПРУ 2.16	Володіє навичками атрибуції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.
ПРУ 2.17	Використовує гуманістичний потенціал української літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.
ПРУ 5.1	Організовувати діалог і полілог з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності.
ПРУ 8.2	Уживати заходів щодо запобігання та протидії булінгу, різним проявам насильства серед учнів та інших учасників освітнього процесу.
ПРУ 10.1	Формулювати цілі освітнього процесу на основі прогностичних методів планування.
ПРУ	Здійснювати різні види планування освітнього процесу на різних його етапах залежно від поставленої мети, індивідуальних особливостей учнів, особливостей діяльності закладу освіти.
ПРУ	Застосовувати різні форми оцінювання результатів навчання учнів з української літератури.

12.1	Застосовувати до різних видів оцінювання відповідну методику та шкалу.
ПРУ	Дотримуватися визначених законодавством критеріїв оцінювання результатів навчання учнів з української літератури. Розробляти критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності.
12.2	Встановлювати та фіксувати результати навчання учнів з української літератури, а їхній основі визначати індивідуальну освітню траєкторію.
ПРУ	Дотримуватися академічної доброчесності під час оцінювання результатів навчання учнів.
12.4	Забезпечувати дотримання учнями академічної доброчесності під час здобуття освіти.
ПРУ	Розвивати в учнів уміння здійснювати самомотивацію до навчання, аналіз, рефлексію навчальної діяльності та її результативності. Забезпечувати зворотний зв'язок з учнями щодо сприйняття, розуміння та засвоєння ними навчального матеріалу з української літератури.
12.5	
ПРУ	
12.6	Розвивати в учнів уміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання з української літератури.

Зміст курсу:

Тема: Вступ до курсу. Пригодницька література й хронотоп у літературознавстві.

1. Витоки пригодницької літератури. Особливості пригодницької літератури.

2. Літературознавчі дослідження часопростору

3. Складові простору (топоси локуси, і т.інше), види часу художнього твору.

Тема: Види пригодницьких романів

1. Історико-пригодницькі романи та їх хронотоп. Особливості хронотопу романів Олександра Дюма, Вальтера Скотта, В.Добрянського,

2: Соціально-пригодницькі романи. Романи Ежена Сю, Е. Золя, «Тигрлови» І.Багряного.

3. Романи плаща і шпаги

Романи Теофіля Готье, Емми Орци, Мішеля Зевако

Пуританські романи

Романи Ентоні Хоупа, Роберта Стівенсона, Бернарда Шоу, Юрія Олеши, Олександра Гріна,

Окультні пригодницькі романи

Романи Жорж Санд, Теофіля Готье, Брема Стокера

Тема: Колоніальні романи

Романи Райнера Хаггарта, Луї Буссенара, Джозефа Конрада, Луї Жаколіо, П'єра Бенуа

Тема: Романи про пошуки скарбів.

Романи Едгара По, Роберта Стівенсона, Райнера Хаггарта, Луї Буссенара

Романи про індіанців

Романи Майна Ріда, Фенімора Купера, Гюстава Емара, Карла Майя

Романи про тварин.

Романи Джека Лондона, Джеймса Кервуда, Редьярда Кіплінга, Ернеста Сетона-Томпсона, Альфреда Брема,

Джеральда Даррела, повість Івана Багмута. *Пригоди чорного kota Лапченка*, описані ним самим.

Тема: Хронотоп пригодницької мариністики

1. Морські романи та їх хронотоп

Романи Германа Мелвілла, Фредеріка Маррієта, Патрика О'Брайана

. М.Трублаїні, Антон Санченко - українські мариністи

2: Робінзонада.

Романи Данієля Дефо, Роберта Баллантайна, Редьярда Кіплінга, Едгара Берроуза

3. Романи про піратів

Романи Роберта Стівенсона, Луї Жаколіо, Рафаеля Сабатіні, Вісенте Паласіо

.Тема: Детективна, шпигунська, авантюрна тема пригод

1. Кримо-детективні романи

Твори Артура Конан-Дойля про Шерлока Холмса, П'єра Сувестра та Марселя Аллена про Фантомаса, Дена

Брауна про професора Ленгтона, Агати Крісті про Пуаро

2. Шпигунські романи

цикл романів про Джеймса Бонда, бондіана, розпочата Яном Флемінгом, романів Грема Гріна, Джона ле Карре

3. Воєнна проза

4. Ретроромани (Андрій Кокотюха, Василь Добрянський)

Тема: Фантастика та фентезі: особливості хронотопу

1. Фантастична література з пригодницьким сюжетом

Твори Герберта Велса, Станіслава Лема, Рея Бредбері, братів Стругацьких, Олеса Бердника

2. Література в жанрі фентезі з пригодницьким сюжетом

Твори Джона Р. Р. Толкіна, В.Аренева, Н.Довгопол

3. Альтернативна історія

4. Пригодницька література про супергероїв

Пригодницька література про супергероїв в жанрі коміксів: всесвіт DC Comics, Marvel Comics. (художники Джо Шустер, Джим Стеранко, Ричмонд Льюїс, Аріель Оліветті, Девід Маццукеллі та ін.)

5. Романи жахів.

Методи навчання: мікронавчання, практичні заняття, тренувальні вправи; практичні заняття з вправами на розвиток навичок аналізу тексту, говоріння, на яких матеріал пояснюється і обговорюється, домашні завдання; самостійна робота: домашні завдання, вивчення на пам'ять, конспекти.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проектор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги:

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного та підсумкового контролів і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі заліку.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		100	100
Практичні заняття	60		
Самостійна робота	40		
Підсумковий контроль			
Залік	100		

**Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю
Практичні заняття**

Види робіт	Кількість набраних балів						
	FX	F	E	D	C	B	A
ПЗ 1	2	2,5	3	4	4,5	5	6
ПЗ 2	2	2,5	3	4	4,5	5	6
ПЗ 3	2	2,5	3	4	4,5	5	6
ПЗ 4	2	2,5	3	4	4,5	5	6
ПЗ 5	2	2,5	3	4	4,5	5	6
ПЗ 6	2	2,5	3	4	4,5	5	6
Максимальна кількість набраних балів	20	25	30	4	45	50	60

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на практичних заняттях – 60 балів (за умови виконання всіх видів роботи, передбачених планом практичного заняття).

Таблиця 3. Розподіл набраних здобувачем балів під час контролю самостійної роботи

Самостійна робота	Кількість набраних балів						
	FX	F	E	D	C	B	A
ЗМ 1	1	2	2,5	3	3,5	4	5
ЗМ 2	1	2	2,5	3	3,5	4	5
ЗМ 3	1	2	2,5	3	3,5	4	5
ЗМ 4	1	2	2,5	3	3,5	4	5
ЗМ 5	1	2	2,5	3	3,5	4	5
ЗМ 6	1	2	2,5	3	3,5	4	5
ЗМ7	1	2	2,5	3	3,5	4	5
ЗМ 8	1	2	2,5	3	3,5	4	5
	8	16	20	24	28	32	40

10. Методи навчання

1. За характером логіки пізнання: аналітичний, синтетичний, дедуктивний, індуктивний.
2. За рівнем самостійності розумової діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.
3. За джерелом знань: словесні (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, інструктаж, робота з книгою); наочні (демонстрація, ілюстрація, спостереження); практичні (практична робота, вправа).
4. За дидактичними цілями: методи організації навчальної діяльності, стимулювання і релаксації, контролю та оцінки.

11. Засоби оцінювання. Розподіл балів

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного та підсумкового контролів і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі заліку, який може виставлятися за результатами поточного оцінювання, якщо студент погоджується з оцінкою за набраними балами.

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання або під час заліку та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 5. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	Відмінно	Зараховано	A (відмінно)
78-89			B (добре)
65-77	Добре		C (добре)
58-64			D (задовільно)
50-57			E (задовільно)
	Задовільно		

35-49	Незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Основні

1. Бернадська Н. Український роман: теоретичні проблеми та жанрова еволюція : Монографія. Київ, 2004. 368 с.
2. Бернадська Н. Роман: проблеми великої епічної форми : Навч. посібник. Київ, 2007. 116 с.
3. Бовсунівська Т. В. Жанрові модифікації сучасного роману. Харків.: Вид-во «Діса плюс», 2015. 368 с
4. Історія української літератури: у 12 т. / редкол.: В. Дончик, Л. Скупейко, Н. Бойко, М. Бондар, С. Гальченко, І. Дзюба, М. Жулинський, Н. Зборовська, А. Кравченко, Ю. Кузнецов, Н. Левчик, Р. Мовчан, Л. Мороз, Є. Нахлік, Ю. Пелешенко, О. Поліщук, Г. Сивокінь, В. Сулима, М. Сулима, Н. Шумило. Київ : Наукова думка, 2013–2014. Т. 3–4.
5. Історія української літератури XIX століття : у 2 кн. : підручник / [за ред. М.Г. Жулинського]. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 656 с.; 2006. Кн. 2. 712 с.
6. Новик О. Оригінальність традиційності [Текст] : [монографія]. Бердянськ : БДПУ, 2019. 175 с.
7. Новик О.Український романтизм: посібник. Бердянськ: БДПУ, 2017.
8. Бовсунівська Т. Теорія літературних жанрів: жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману: підручник. Київ: Київський університет, 2009. 520 с.
9. Табунщик Т.О. Пригодницька література: генеза, специфіка та особливості становлення. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Філологічні науки*. Вип. 4. С. 268–272.
10. Семенова Д. С. Жанрова природа пригодницької прози як елементу популярної літератури: пролегомени до дослідження ідеологічних та дидактичних аспектів у творах жанру. Магістеріум. Випуск 61. Літературознавчі студії. 2016. С.114–120.
11. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
12. Будугай О. Д. Пригодницько-шкільна повість для дітей 1960-1980-х років: жанрові особливості (О. Огульчанський, Б. Комар, А. Давидов) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01; Нац. авіаційний ун-т. Київ, 2007. 213 с.
13. Кердівар Н. І. Творчість Миколи Трублаїні і становлення пригодницького жанру в українській літературі першої половини XX століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01; Південноукр. нац. ун-т ім.К.Д.Ушинського. О., 2011. 200 с.

Додаткові

1. Андрусів С. Український історичний роман: Онтологія та типологія жанру. *Artline*. 1997. № 4. С. 36 – 37
2. Бернадська Ніна Іванівна. Теорія роману як жанру в українському літературознавстві: дис... д-ра філол. наук: 10.01.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2005.
3. Бернадська Н. Канон соцреалістичного роману. *Слово і час*. 2005. № 2. С. 44-52
4. Бернадська Н.І. Українська література XX століття : довід. Київ : Знання-Прес, 2007. -272 с.
5. [Бовсунівська Т.В.](#) Теорія літературних жанрів : Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : Підручник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2009. 519 с.
6. Ковальчук О. Г. Український повоєнний роман (Проблеми жанрового розвитку) Київ: Вища школа, 1992. 174 с.
7. Гросевич Т. В. Жанр роману виховання в українській літературі. *Філологічні трактати*. 2013. Т. 5, № 2. С. 140-144. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2013_5_2_24.
8. Гундорова Т. Кітч та література. Травестії. Київ : Факт, 2008. 284 с.
9. Жулинський М. Національні культури і проблеми глобалізації. *Слово і час*. 2002. №12. С.5-12.
10. Данильчук О. Жанр роману кар'єри в американській та європейській літературі. *Проблеми сучасного літературознавства*. 2014. Вип. 18. С. 306-314. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prsl_2014_18_32.

11. Корецька М. Жанрово-стильові особливості роману Анатолія Дімарова «Його сім'я». *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць*. Ужгород, 2011.- Вип. 15. С. 153-157.
12. Ломазова К. За суворими мірками воєнного часу.- Київ. 1985. № 4. С. 125-132.
13. Новиченко Л. М. Український радянський роман: стислий нарис історії жанру. Київ: Наук. думка, 1976. 130 с.
14. Харіна О. Традиції роману виховання у творах Ч. Діккенса та Т. Шевченка. *Зарубіжна література*. 2012. № 11(747). С. 27-29.
15. Чик О. І. Роман виховання в українській та німецькомовній прозі другої половини ХІХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.05 «Порівняльне літературознавство». Тернопіль, 2012.–20 с.
16. Сігова, К. В. (2014) *Жанр жіночого роману як один із видів роману масової літератури*. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка (75). pp. 305-308. ISSN 2076-6173 <http://eprints.zu.edu.ua/13816/>
17. Топуз А. С. Жанрова інтерференція у романах Валерія Шевчука та Айріс Мердок : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.01.05. Київ, 2010. – 19 с.
18. Хорольська Т. В. Літературознавча рецепція творчості Івана Білика. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки*. 2015. Вип. 6. С. 167-173.
19. Юрчак Г. М. Жанрові модифікації історичного роману "Рубікон Хмельницького" Юрія Косача. *Філологічні трактати*. 2013. Т.5, №2. С. 176-182.
20. Гуляк А.Б. Становлення українського історичного роману. Київ: Міжнар. фінансова агенція, 1997. 294 с.

Інтернет-ресурси

1. Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)
3. Ізборник. Історія України ІХ–ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації. <http://litopys.org.ua/>
4. **Електронна бібліотека української літератури**: <http://www.utoronto.ca/elul/>
5. **Поетика**: Бібліотека української поезії.: <http://poetry.uazone.net/>
6. **Український центр**: освітньо-інформаційний ресурс.: <http://www.ukrcenter.com/library/default.asp>
7. **EXLIBRIS**: українська електронна бібліотека : історія, публіцистика, художня література. <http://exlibris.org.ua/>